

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**РОЗВИТОК ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ МОДЕЛЕЙ
МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ
ПОГЛИБЛЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ**

МОНОГРАФІЯ

Під загальною редакцією доктора економічних наук
Професора О.В. Булатової

Маріуполь
2017

УДК 339.94(477)

ББК 65.59(4 Укр)

Науковий редактор: доктор економічних наук, професор, перший проректор Маріупольського державного університету, МОН України
Олена Валеріївна Булатова

Рецензенти:

Куриляк В.С., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародної економіки Тернопільського національного економічного університету;

Тараненко І.В., доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного маркетингу Університету імені Альфреда Нобеля;

Чернега О.Б., доктор економічних наук, професор, Ректор Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського завідувач кафедри міжнародної економіки та туризму.

*Рекомендовано до друку вченою радою
Маріупольського державного університету
(протокол №7 від 27.12.2017)*

Розвиток організаційно-економічних моделей міжрегіонального співробітництва в умовах поглиблення європейської інтеграції: колективна монографія / під загальною редакцією О.В. Булатової; відповід. ред. О.А. Беззубченко. – Маріуполь, 2017. – 226 с.

У монографії проведено комплексне дослідження основних тенденцій розвитку міжрегіонального співробітництва. У пошуках організаційно-економічних міжрегіонального співробітництва акцентовано увагу на теоретико-методологічній концептуалізації регіонального та міжрегіонального співробітництва. Значна увага приділена аналізу сучасних методичних підходів щодо оцінки міжрегіонального співробітництва, проаналізовано сучасну організаційно-економічну модель міжрегіонального співробітництва за участю України в умовах поглиблення європейської інтеграції та глобальних трансформацій.

Для науковців, державних службовців, економістів, викладачів, здобувачів вищої освіти, працівників органів виконавчої влади, всіх тих хто зацікавлений у вирішенні сучасних проблем регіонального розвитку.

УДК 339.94(477)

ББК 65.59(4 Укр)

© Колектив авторів, 2017

© МДУ, 2017

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	7
1.1. Міжнародні регіони та глобальний регіоналізм.....	7
1.2. Теоретико-методологічне підґрунтя розвитку європейського регіоналізму.....	29
1.3. Особливості розвитку регіоналізму у чорноморському регіоні....	46
<i>Список використаних джерел до розділу 1</i>	52
РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТА МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	60
2.1. Сучасні проблеми формування регіональних диспропорцій в умовах глобальних трансформацій.....	60
2.2. Методичні підходи до оцінки співробітництва регіонів.....	83
2.3. Інструментарій моделювання процесів міжрегіональної інтеграції.....	99
2.4. Організаційно-економічна модель міжрегіонального співробітництва.....	110
<i>Список використаних джерел до розділу 2</i>	116
РОЗДІЛ 3. ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	122
3.1. Теоретичні аспекти дослідження фінансової складової розвитку міжрегіонального співробітництва.....	122
3.2. Фінансові механізми міжрегіональної інтеграційної взаємодії.....	125
3.3. Регіональні валютні зони як форма прояву процесів регіональної інтеграції	130
<i>Список використаних джерел до розділу 3</i>	143
РОЗДІЛ 4. РЕГІОНИ УКРАЇНИ В ГЛОБАЛЬНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ РОЦЕСАХ	145
4.1. Територіальні відмінності регіонів України як об'єкт державної політики.....	145
4.2. Фінансова складова стратегії співробітництва регіонів України в умовах європейської інтеграції.....	160
4.3. Перспективи розвитку торгово-економічних зав'язків України з країнами ЄС.....	173

4.4. Механізм розвитку транскордонного співробітництва на східних кордонах України.....	182
<i>Список використаних джерел до розділу 4.....</i>	<i>190</i>

РОЗДІЛ 5. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ МОДЕЛІ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ	194
5.1. Інституційні засади реалізації міжрегіонального співробітництва.....	194
5.2. Інноваційна складова міжрегіонального співробітництва.....	204
5.3. Міграційні процеси в умовах поглиблення міжрегіональної співпраці.....	213
<i>Список використаних джерел до розділу 5.....</i>	<i>224</i>

РОЗДІЛ 5. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ МОДЕЛІ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ

5.1. Інституційні засади реалізації міжрегіонального співробітництва

Сучасні міжнародні відносини характеризуються досить інтенсивними інтеграційними процесами, серед яких важливу роль відіграє міжрегіональне і прикордонне співробітництво. Україна завдяки вигідному геополітичному положенню має великі потенційні можливості розвитку таких форм, оскільки 19 регіонів (областей) країни є прикордонними, а зовнішній кордон є найдовшим серед європейських країн. Підтримка міжрегіонального співробітництва прикордонних регіонів є інструментом соціально-економічного розвитку регіонів та пом'якшенням територіальних диспропорцій.

З розширенням Європейського Союзу та поглибленням інтеграційних процесів в Україні загострилися проблеми, що стосуються трансформації соціально-економічної системи та суспільно-політичного ладу. Зазначене викликає необхідність пошуку шляхів реформування економічних зв'язків України з членами ЄС, насамперед з державами-сусідами, які визначені стратегічними партнерами, що передбачає тісне і найширше двостороннє співробітництво.

Досліджуючи особливості міжрегіонального співробітництва, слід звернути увагу на те, що провідні вітчизняні вчені, такі як: Я. Жаліло, С. Біла, І. Бабець, І. Валюшка та інші [1], тривалий час ґрунтовно вивчають переваги міжрегіонального співробітництва на локальному та міжнародному рівнях. У випадку, коли мова йде про співпрацю між регіонами всередині країни, активізація відбуватиметься після переходу від торгової до проектної моделі взаємовідносин регіонів. Мова йде про підготовку та реалізацію на міжрегіональному рівні проектів і програм, що забезпечують спільну участь в освоєнні (використанні) ресурсних потенціалів регіонів і досягненні на цій основі синергетичного ефекту [1].

На думку вищезгаданих учених міжрегіональне співробітництво займає основне інтегруюче місце в системі нової регіональної політики, поєднуючи між собою її основні складові: "стратегію регіонального розвитку - євроінтеграційну стратегію - стратегію модернізації країни".

В рамках співпраці регіонів відбувається конвертація завдань модернізації країни в конкретні модернізаційні завдання розвитку регіонів, передбачені відповідними регіональними стратегіями - формується визначеність місця і ролі регіону в загальнонаціональній стратегії модернізації. У той же час модернізаційний вимір набуває і стратегія регіонального розвитку, орієнтована на вирівнювання і консолідацію соціально-економічного рівня розвитку країни - формуються обґрунтовані

принципи для запобігання «зрівнялівки», модифікується позиціонування регіону в міжрегіональному поділі праці [1].

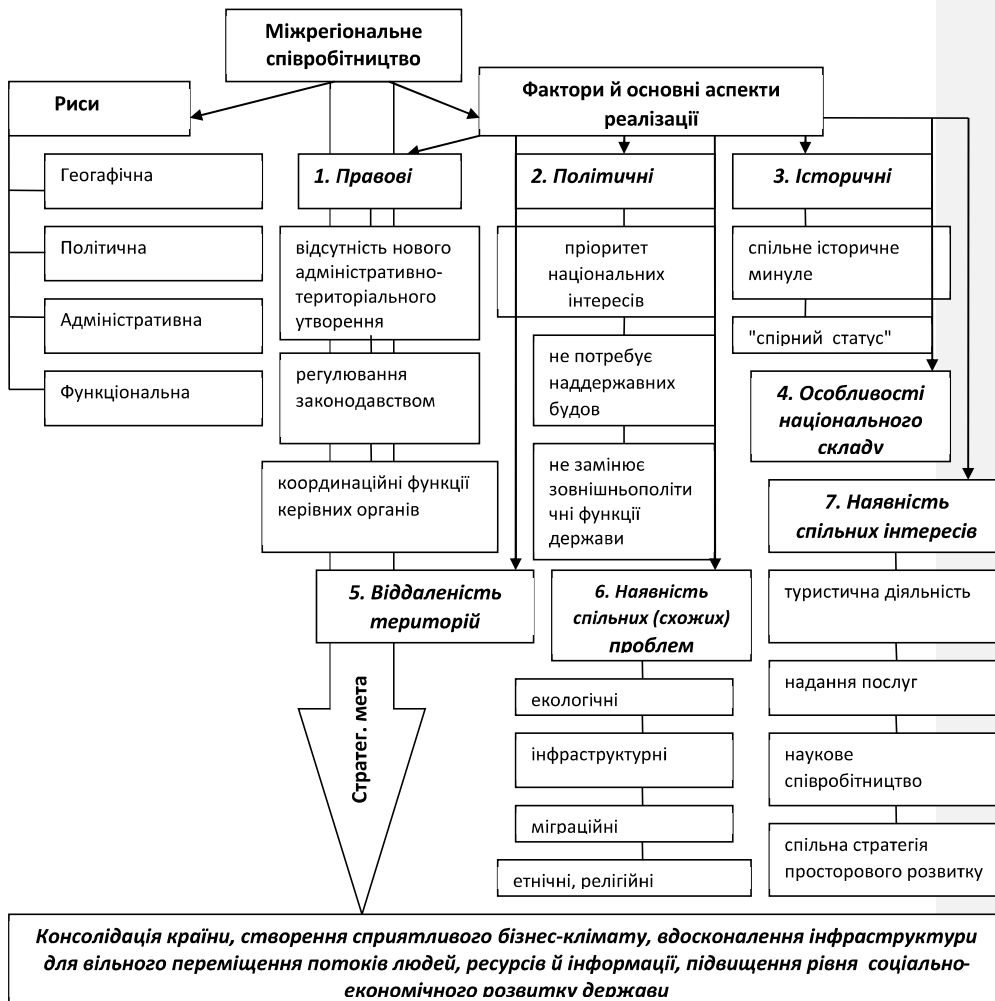

Рис. 5. 1. Основні риси та інституційні засади реалізації міжрегіонального співробітництва

Ефективна реалізація міжрегіонального співробітництва передбачає можливість створення організаційної структури та системи фінансування у формі міжнародних міжрегіональних асоціацій, об'єднань, консорціумів і

т.п. згідно з чинним законодавством України. Основні риси та інституційні засади реалізації міжрегіонального співробітництва наочно демонструє рис.5.1

За допомогою інструментів міжнародного міжрегіонального співробітництва практичного виміру набуває своєї інтеграційна стратегія України, створюється можливість реалізації зовнішньополітичних і зовнішньоекономічних пріоритетів стратегії держави.

Основними рисами, що характеризують міжрегіональне співробітництво позначені наступні: географічна (співробітництво в рамках територій, яка має конкретне географічне положення, не обов'язково сусідське); політична - території знаходяться під юрисдикцією суверенних держав; адміністративна; функціональна - може здійснюватися в різних формах.

Що стосується основних аспектів реалізації міжрегіонального співробітництва, то тут можна виділити кілька груп. Правові аспекти реалізації міжрегіонального співробітництва ґрунтуються на наступному:

- здійснення міжрегіонального співробітництва не приводить до виникнення нового адміністративно-територіального утворення зі статусом юридичної особи;
- правове регулювання на території кожного з членів угоди про співробітництво здійснюється відповідно до чинного законодавства держави про міжрегіональне (зовнішньоекономічне) співробітництво;
- органи сприяння міжрегіональному співробітництву виконують координаційні функції і не мають владних повноважень, а також не можуть підміняти собою органи влади, що діють на території держав-членів.

Другу групу можна охарактеризувати як політичну. У цьому сенсі міжрегіональне співробітництво:

- не діє проти інтересів національної держави;
- не вимагає наддержавних утворень;
- у своїй діяльності не підміняє зовнішньополітичні функції держав.

Третя група факторів - історичні. У переважній більшості випадків міжрегіональним співробітництвом охоплені території, що мають спільне історичне минуле і навіть колись входили до складу однієї держави. Іноді угоди про міжрегіональне співробітництво укладаються між територіями, які в досить недалекому минулому мали так званий "спірний статус", тобто право володіння такою територією, що належала одній державі, оскаржувалося сусідньою, яка має з нею спільний кордон.

Особливості, які відносяться до четвертої групи, пов'язані з національним складом територій, що беруть участь в угоді про співробітництво. Як правило, це багатонаціональні території або регіони, де проживають представники кількох етнічних груп. У багатьох випадках на територіях суміжних прикордонних регіонів проживають представники

досить численних національних меншин, яка представляють національну більшість країни, розташованої по інший бік кордону.

П'ятою групою факторів є те, що території або регіони, які підписують угоди про міжрегіональну співпрацю часто є периферійними по відношенню до адміністративних центрів своїх країн (у разі локального рівня).

Шоста група чинників ґрунтується на спільності проблем, що притаманні територіям або регіонам, які здійснюють міжрегіональне співробітництво. Це можуть бути проблеми локального, транскордонного або міжнародного характеру. Для вирішення їх необхідно об'єднання зусиль не тільки держав-сусідів, але й інших країн. Як правило, до таких проблем відносяться екологічні та природоохоронні, інфраструктурні, транспортні та комунікаційні, проблеми міграції та використання трудових ресурсів та інші.

І звичайно, для посилення ефективності міжрегіонального співробітництва необхідні чітко визначені спільні інтереси учасників. Для цієї групи факторів типові інтереси в торгово-економічній площині з урахуванням місця учасників у міжтериторіальному поділі праці; в сфері спільного розвитку туристичної діяльності, наданні взаємних послуг, створенні мережі співробітництва у сферах науки, освіти і культури. Універсальною сферою спільних інтересів для членів будь-якого міжрегіонального співробітництва є визначення загальної стратегії просторового розвитку [2].

Отже, спільні інтереси й проблеми міжрегіонального співробітництва необхідно дослідити для більш повного розуміння доцільності розробки нової моделі. В якості предмета дослідження обрано україно-польські відносини. Розвиток міжрегіонального співробітництва з Республікою Польща є пріоритетним напрямком зовнішньої політики України.

Базовим документом українсько-польського міжрегіонального співробітництва є Угода між Урядом України та Урядом Республіки Польща про міжрегіональне співробітництво, підписана 24 травня 1993 року. Зазначеним міжнародним договором закріплюються правові засади співпраці органів місцевої влади та органів місцевого самоврядування України та Республіки Польща, зокрема, в економічній, культурно-гуманітарній, освітній та туристичній сферах.

На сьогодні, Україна має найрозвинутішу мережу міжрегіональної співпраці саме з Республікою Польща. Практично всі області України та воєводства Польщі уклали угоди про міжрегіональне співробітництво. Усі 16 воєводств Польщі мають партнера в Україні на рівні області. Найбільше українських партнерів мають Підкарпатське, Люблінське, Лодзьке, Сілезьке та Мазовецьке воєводства [3]. З українського боку найбільше польських партнерів мають Львівська, Одеська, Івано-Франківська, Вінницька та Волинська області.

Процес укладання двосторонніх угод про партнерство на рівні міст, районів і селищ з боку України та міст, повітів і гмін з боку Польщі має сталу тенденцію до зростання. На регіональному та місцевому рівнях між Україною та Польщею на сьогодні підписано близько 450 угод про міжрегіональне співробітництво[3].

Торговельно-економічне співробітництво.

Геополітичне розташування України та Польщі, територіальна близькість, традиційні економічні зв'язки та взаємний інтерес створили сприятливі передумови для того, щоб торговельно-економічні відносини між Україною та Республікою Польща набули якісно нового виміру.

Економічні відносини між Україною та Польщею регулюються міждержавними угодами (близько 200 угод) й охоплюють головні питання, пов'язані з економічною співпрацею, охороною інвестицій і униканням подвійного оподаткування, а також низкою міждержавних угод, котрі стосуються окремих питань співробітництва[4,5].

Українсько-польські торговельно-економічні міжрегіональні відносини мають певні етапи і цикли розвитку. Для них характерні періоди активізації, гальмування, пошуків компромісів і певного охолодження. Це пов'язано як з внутрішнім розвитком українського і польського суспільств, так із зовнішніми факторами: світовою кон'юнктурою, позицією провідних західних держав стосовно тих чи інших подій у світі і їх впливом на зовнішню політику України та Польщі.

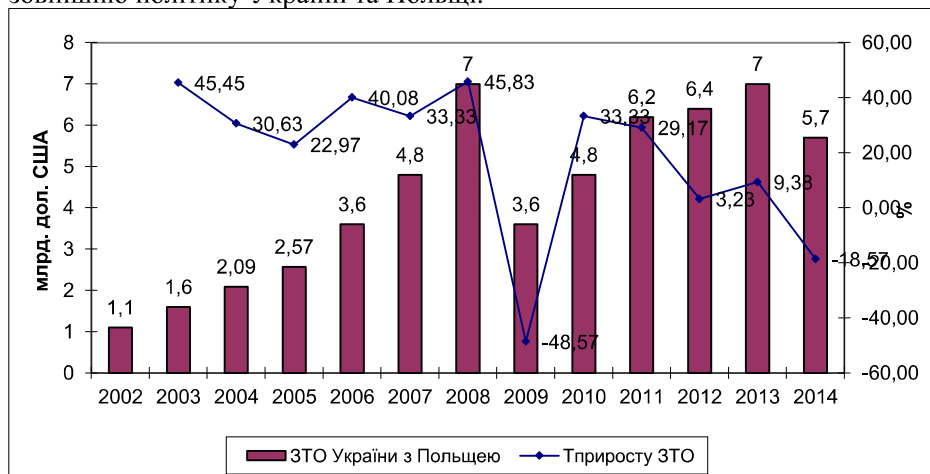

Рис.5.2. Обсяги і темпи приросту зовнішньоторговельного обігу України з Республікою Польща, 2002 – 2014 рр., млрд.дол.США, %

Республіка Польща є найбільшим торговельним партнером України серед країн Центрально-Східної Європи та займає за результатами 2013 року четверте місце за обсягами взаємної торгівлі серед країн світу в цілому(рис. 5.2.[6].

Коментуючи зміни зовнішньоторговельного обігу між Україною та Польщею, слід зазначити, що впродовж 2002-2008рр. відбувалося стабільне піднесення торговельних відносин, досягши максимального рівня у 7 млрд. дол.США. Світова фінансова криза мала свої наслідки і на зовнішньоторговельні відносини країн. Спостерігалось падіння обсягів торгівлі у 2009р. на 48%, порівняно з попереднім роком, але станом на 2013р. (6995 млн.дол.США) вдалося відновити зовнішньоторговельний обіг до докризового рівня.

Стосовно інвестиційного співробітництва, слід зазначити, що обсяг прямих іноземних інвестицій в економіку України за підсумками 2014 р. склав 45,9 млрд. дол. США. З них польські інвестиції - 0,831 млрд. дол. Сьогодні, якщо виключити Кіпр – 29,9%, Польща на одинадцятому місці з усіх світових інвесторів в економіку України (1,8%) (рис. 5.3) [6].

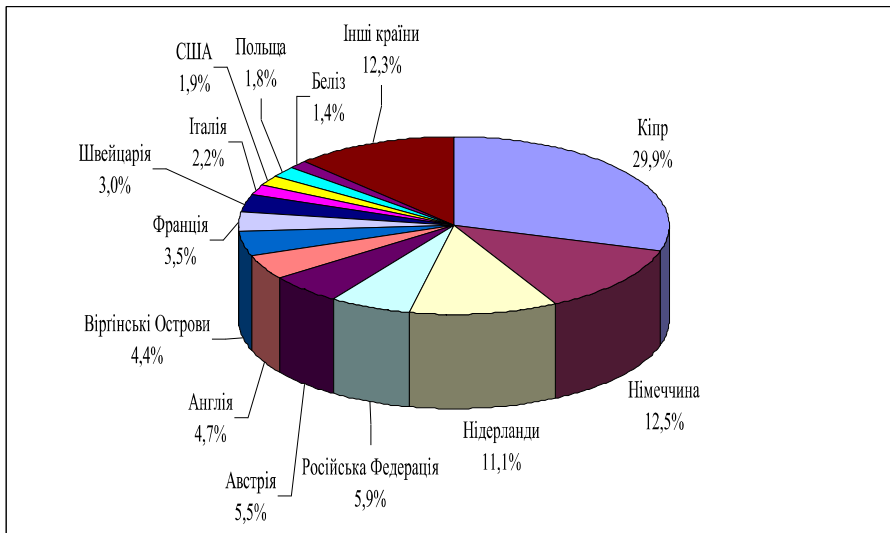

Рис. 5.3. Географічна структура ПІІ України за 2014 рік, %

Незважаючи на доволі низькі відсотки Польщі у загальному обсязі інвестування економіки України, її вага для окремих областей доволі суттєва. Так, аналізуючи динаміку надходження капіталу у Волинську область, слід відзначити, що протягом останніх років частка Польщі коливалась від майже 50% у 2009 році до 9% у 2012. (табл. 5.1.) [7].

Стосовно географії надходження капіталу у Волинську область, необхідно відзначити, що Польща до 2010 року займала лідируючу позицію серед інвесторів. У 2011-2013 рр. її змістили Кіпр (36,6% у 2013 році) та Віргінські острови (11,6% у 2013 р.); у 2014 році Польща піднялася на друге місце за обсягом прямих іноземних інвестицій, обігнавши Віргінські острови (14% проти 8%).

Таблиця 5.1.

Динаміка надходження прямих іноземних інвестицій у Волинську область протягом 2008-2014 рр.

Рік	Обсяги ПІІ у Волинську область, млн. дол. США		Частка Польщі в іноземних інвестиціях Волинської області, %
	усього	у тому числі польських	
2008	392,4	151,0	38,8
2009	269,2	160,8	48,9
2010	332,4	31,2	46,1
2011	218,6	31,1	12,9
2012	291,4	32,4	9,0
2013	380,5	38,9	11,5
2014	271,8	38,0	14,0

Зрозуміло, що взаємодія в торговельно-економічній сфері є основою для зміцнення українсько-польського стратегічного міжрегіонального партнерства. Проте, міжрегіональна співпраця - це не тільки один з вагомих резервів збільшення обсягів товарообігу та інвестицій між країнами, розвитку контактів малого й середнього бізнесу, здійснення перспективних бізнес-проектів, це ще й партнерство з пошуку таких принципів у сфері міжнародної безпекової політики, які б враховували як інтереси двох держав, так і складали б елементи загальної безпеки та стабільності.

Україно-польське міжрегіональне співробітництво в галузі туризму.

В рамках вищезазначених існуючих домовленостей органів місцевої влади та самоврядування України та Республіки Польща здійснюється активна співпраця, зокрема, проводяться спільні культурно-мистецькі заходи, реалізуються проекти молодіжних обмінів, проводяться різноманітні стажування, відбуваються конференції, форуми, семінари тощо.

Міжрегіональна співпраця є досить ефективним підґрунтям для співпраці у розвитку туризму між країнами, адже здійснюється обмін туристичною інформацією, співробітництво між туристичними організаціями, надання допомоги в підготовці проектів у рамках міжнародних програм. Варто також зазначити, що саме туризм є явищем впливу на гуманізацію суспільних відносин, взаємин між народами в контексті входження України до європейського економічного і культурного простору. Використовуючи досвід Польщі, українські прикордонні території поступово перетворюються на осередки європейського розвитку, які є прикладом реальної організації європейських прагнень України. Українсько-польське міжрегіональне співробітництво в галузі туризму передбачає територіальне стимулювання

розвитку туризму, використання туристичних зв'язків для укріплення взаєморозуміння й довіри між країнами, розробку спільних стандартів і технологій обслуговування туристів, аналіз оцінки туристичних ресурсів та інфраструктури, аналіз інвестиційних пропозицій на рівні певних адміністративно-територіальних одиниць.

Міжрегіональна й транскордонна співпраця України та Польщі в туристичній сфері здійснюється відповідно до нормативно-правової бази та міжнародних документів. Важливим міжнародним нормативно-правовим актом, що створює основу здійснення транскордонного співробітництва в Україні та Польщі, є Європейська (або Мадридська) рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, прийнята 21.05.1980 р. [8]. Важливе значення для розвитку співпраці саме у туристичній галузі мають такі документи, як: Угода про співробітництво в галузі туризму між Комітетом по фізичній культурі та туризму Республіки Польща та Державним комітетом України по туризму, прийнята 21.10.1994 р.; Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про співробітництво в галузі туризму, прийнята 30.06.2005 р.; Програма транскордонного співробітництва «Польща-Білорусь-Україна» ЄІСП на 2007-2013 рр. та 2014-2020 рр.

Крім того, між державами підписано цілу низку міжурядових угод, договорів, програм та стратегій, що визначають напрямки та загальні засади організації співробітництва у галузі туризму. Практичним механізмом реалізації міжрегіональних проєктів між Україною та Польщею є участь у діяльності сврорегіону „Карпатський” (створений у 1993 р.) та “Буг” (створений у 1995 р.). Діяльність в межах сврорегіонів з позиції активізації туристичної галузі є доволі успішною. Так, на українсько-польських прикордонних територіях функціонує 76 музеїв, з них 39 – польські, 17 театрів і 108 кінотеатрів (на українській території – 11 і 47 відповідно), 303 туристичні бюро (113 в українській частині), 5 центрів туристичної інформації (4 – в польській частині), 4 ботанічних та 1 зоологічний сади [8]. Реалізуються також спільно розроблені проєкти. Це і розробка міжнародних туристичних маршрутів, серед яких можна назвати “Зелене коло”, “Підземне місто”; дослідницькі проєкти, завданням яких є аналіз ресурсів та стану туристичних галузей досліджуваних областей для потреб розроблення нових туристичних об’єктів та розвитку туристичної інфраструктури (прикладом є проєкт “Туристичний потенціал Західної України” з 2002 р.); програми розвитку вже діючих туристичних об’єктів та прикордонних регіонів (наприклад, Стратегія туристичного розвитку м. Луцька в умовах транскордонних євро інтеграційних процесів 2009 р.) [9].

Важливим заходом щодо розвитку українсько-польського співробітництва в галузі туризму було спільне проведення Україною та Польщею фіналу чемпіонату з футболу Євро 2012. Цей спортивний захід

став першим кроком маркетингу українсько-польських транскордонних туристичних послуг. Україна зацікавлена у розвитку партнерських відносин з Польщею так, як це дає можливість ознайомитись з польським досвідом євроінтеграції і зробити висновки щодо інтеграції України до ЄС. Таким чином, для України транскордонна співпраця в туристичній сфері може стати важливим елементом інтеграції до ЄС, це її попередній і доповнюючий етап на шляху вступу до організації.

Отже, туризм є потенційно інвестиційно привабливим видом економічної діяльності в межах українсько-польської міжрегіональної співпраці. Проте на сьогодні рівень реалізації його потенціалу залишається низьким та є всі підстави стверджувати про наявність асиметрії його розвитку в Україні та Польщі, які обумовлені передусім відмінностями у інституційному забезпеченні внаслідок: нестабільності інститутів управління туристичною сферою; недостатньої співпраці між туристичними інституціями в транскордонному регіоні; незадовільного наукового супроводу розвитку туризму; асиметричності територіально-регіонального представлення туристичних організацій з просування і підтримки туризму [10]. Інституційне забезпечення в сфері туризму в Польщі є досконалішим, саме тому імпорт окремих ефективних інститутів управління Польщі дозволить в межах українсько-польського транскордонного регіону налагодити туристичне співробітництво між інституціями та покращити інституційне забезпечення туристичної діяльності в Україні.

Міжрегіональне співробітництво в галузі освіти

Одним зі стратегічних напрямків формування міжрегіональної співпраці є система освіти. За даними ЮНЕСКО, в період з 2000 по 2012 р. чисельність українських студентів за кордоном збільшилась у понад чотири рази і сягнула 37 тис. Особливо стрімко вона зростала в країнах, куди спрямовано потоки трудової міграції. Упродовж останніх років зростає чисельність українців, які виїхали на навчання за кордон. За даними щорічного моніторингу кількості українських громадян, які навчаються у закордонних університетах на денній формі навчання, що здійснюється аналітичним центром CEDOS (охоплює 34 країни світу), у 2013/2014 навчальному році за кордоном навчалися 47724 громадян України. Найбільше з них у Польщі (15 тис.), Німеччині (9 тис.), Росії (6 тис.), Канаді (2 тис.), Чехії (2 тис.), Італії (1,9 тис.), США (1,5 тис.), Іспанії (1,4 тис.), Франції (1,3 тис.), Великобританії (1 тис.) [11].

Як зазначено у статтях 14 та 15 Договору між Україною і Республікою Польща про добросусідство, дружні відносини і співробітництво, сторони сприятимуть розвиткові співробітництва між школами, іншими учбовими закладами і науковими установами, в тому числі в галузі обміну науковими працівниками, викладачами, студентами, аспірантами і стипендіатами, а також здійсненню спільних науково-дослідних робіт.

Сторони сприятимуть співробітництву в галузі освіти, в тому числі вивченню польської мови в Україні і української мови – в Республіці Польщі в школах і інших учбових закладах, а також поза їх межами [12].

Крім основного Договору, відносини України та Польщі в освітній сфері регламентуються ще низкою документів, а саме: Угода між Урядом України і Урядом Республіки Польща про співробітництво в галузі культури, науки і освіти (підписана 20 травня 1997 р.); двостороння Міжурядова угода (25 листопада 2009 р.) про навчання громадян України в Європейському колегіумі в Натоліні (м.Варшава), а також доповнення до неї від 17 грудня 2014 р.; Угода про співробітництво в галузі освіти між Міністерством освіти і науки України та Міністерством національної освіти Республіки Польща (19 січня 2015 р.); проект угоди про створення Українсько-польської Ради обміну молоддю. Документ, зокрема, передбачає щорічно фінансування польською стороною стипендій на підготовку українських фахівців з питань європейської інтеграції.

Відстежуючи окремі результати співробітництва двох країн в галузі освіти слід зазначити, що у 2007/2008 навчальному році на основних факультетах вищих навчальних закладів України за умов контракту навчалось 534, в тому числі, за державною угодою 9 громадян Республіки Польща. На підготовчому факультеті за умов контракту навчалось 6 громадян Республіки Польща. В тому ж році близько 100 вищих навчальних закладів України плідно співпрацювали з понад 200 ВНЗ Республіки Польща. В рамках співробітництва до Республіки Польща відряджались близько 1400 фахівців і студентів для наукової роботи та стажування, читання лекцій, участі у конференціях, довготермінової педагогічної роботи, на повний та частковий курс навчання, до аспірантури, для участі в роботі мовних курсів для студентів та викладачів і було прийнято близько 1500 фахівців і студентів із Республіки Польща [13].

Щодо сучасних умов, згідно з інформацією Посольства України в Республіці Польща у 2014/2015 навчальному році 381 студент та понад 50 аспірантів з України (переважно із зони АТО та тимчасово окупованого Криму) навчалися в університетах Польщі за рахунок Польської держави. Загалом, в університетах і академіях Республіки Польща навчається майже 15 000 молодих українців [5].

Досвід україно-польського освітнього співробітництва на прикладі Маріупольського державного університету свідчить про його реальну ефективність. Так, протягом 2012-2015 рр. в рамках співробітництва з Полонійною академією (м. Ченстохов) студенти мали можливість навчатися за магістерською програмою з фінансового менеджменту та отримали відповідний диплом. В результаті реалізації стипендіальної програми «Польський Еразмус для України» у 2014-2015 рр. студенти

освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр були запрошені для навчання у Варшавському національному університеті та у Варшавській школі економіки.

Важливим кроком на шляху гармонізації систем освіти двох країн є підписана Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про академічне взаємовизнання документів про освіту та рівноцінність ступенів (11 квітня 2005 р.). Суттєвим поштовхом для подальшої активізації було б вдосконалення інституційної бази шляхом підписання нових двосторонніх угод про взаємне визнання документів, що має відповідати чинним нормам ЄС, рекомендаціям Болонського процесу та директивам щодо визнання професійної кваліфікації.

5.2. Інноваційна складова міжрегіонального співробітництва

Добавлено примечание ([M1]):

Сучасний етап розвитку світового господарства відбувається під активним впливом науково-технічного прогресу, що призводить до формування економік нового типу і до постійного загострення конкуренції основною чого виступає створення національних інноваційних систем та інтенсифікація міжрегіонального співробітництва, що забезпечує країнам якісне економічне зростання, сприяє підвищенню їх міжнародної конкурентоспроможності і дозволяє займати гідне місце у світовому співтоваристві.

У зв'язку з бурхливим розвитком євроінтеграційних процесів України та прагненням увійти до кола економічно і технологічно розвинених країн, однією з найголовніших економічних проблем сьогодення є проблема досягнення світового рівня конкурентоспроможності вітчизняної економіки через формування власної інноваційно-інвестиційної моделі на основі розвитку національної інноваційної системи та активного міжрегіонального співробітництва.

Нині соціально-економічний розвиток України, як і усіх інших країн, що пережили перехідний період, характеризується відсутністю системного підходу у формуванні цілісної національної інноваційної системи, що проявляється у низькому рівні застосування інновацій, як одного з головних чинників підвищення конкурентоспроможності країни і слугують прискоренню, перманентності інноваційного процесу та розвитку, ефективності функціонування інноваційної системи.

В останні десятиріччя у світі відбувся перехід від статичних і динамічних конкурентних переваг до інноваційних, досягнення яких перш за все пов'язане з переходом країн на інноваційний шлях з метою досягнення якісно нового рівня соціально-економічного розвитку. Місце країни в міжнародному співтоваристві все більш визначається станом освіти, обсягами використання досягнень науки й техніки, ефективністю інтеграції факторів виробництва, капіталу, інформаційних та